

Euroopa Kohus tuvastab andmete säilitamist käsitleva direktiivi kehtetuse

Direktiiv riivab ulatuslikult ja raskelt põhiõigust eraelu austamisele ja põhiõigust isikuandmete kaitsele ning see riive ei piirdu üksnes vältimatult vajalikuga

Andmete säilitamist käsitleva direktiivi¹ peamine eesmärk on ühtlustada liikmesriikide sätteid, mis käsitlevad üldkasutatavate elektrooniliste sideteenuste või üldkasutatavate sidevõrkude pakkujate tegevusega kaasnevate või nende töödeldud andmete säilitamist. Direktiiviga püütakse tagada andmete kättesaadavus, et ennetada, avastada, uurida ja kohtus menetleda raskeid kuritegusid, eelkõige kuritegusid, mis on seotud organiseeritud kuritegevuse ja terrorismiga. Direktiiv sätestab, et mainitud teenusepakkujad peavad säilitama liiklus- ja asukohaandmed ning nendega seotud teabe, mis on vajalik abonendi või kasutaja kindlaksmääramiseks. Kuid direktiiv ei luba säilitada sideseansi sisu ega hangitud teavet.

High Court (Iirimaa kõrgeim tsiviil- ja kriminaalkohus) ja Verfassungsgerichtshof (Austria põhiseaduskohus) paluvad Euroopa Kohtul hinnata direktiivi kehtivust, pidades eeskätt silmas Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga tagatud kahte põhiõigust – põhiõigust eraelu austamisele ja põhiõigust isikuandmete kaitsele.

High Court peab lahendama liri äriühingu Digital Rights ja Iirimaa ametiasutuste vahelise vaidluse elektroonilise sidega seotud andmete säilitamise üle. Verfassungsgerichtshofi menetluses on arvukad põhiseaduslikkuse küsimusi puudutavad taotlused, mille on esitanud Kärntner Landesregierung (Kärnteni liidumaa valitsus) ning M. Seitlinger, C. Tschohl ja veel 11 128 isikut. Nendes taotlustes palutakse tühistada siseriiklik säte, millega võeti direktiiv üle Austria õigusesse.

Euroopa Kohus tuvastab oma tänases otsuses direktiivi kehtetuse.²

Euroopa Kohus sedastab kõigepealt, et säilitatavad andmed võimaldavad muu hulgas 1) teada, millise isikuga ja millist vahendit kasutades abonent või registreeritud kasutaja suhtles, 2) teha kindlaks sideseansi aeg ja selle toimumise koht ning 3) teada, kui sageli abonent või registreeritud kasutaja teatud isikutega mingil ajavahemikul suhtles. Need andmed kokku võimaldavad saada väga täpset teavet selliste isikute eraelu kohta, kelle andmeid säilitatakse – teada nende igapäevaelu harjumusi, alalist või ajutist elukohta, igapäevaseid või muid liikumisi, tegevusi, sotsiaalseid suhteid ja sotsiaalset ümbruskonda.

Euroopa Kohus leiab, et **niisuguste andmete säilitamist nõudes ning pädevatele siseriiklikele asutustele niisugustele andmetele juurdepääsu lubades riivab direktiiv põhiõigust eraelu austamisele ja põhiõigust isikuandmete kaitsele eriti raskelt**. Lisaks võib asjaolu, et andmete säilitamine ja hilisem kasutamine toimub abonenti või registreeritud kasutajat sellest teavitamata, tekitada asjassepuutuvates isikutes tunde, et nende eraelu pidevalt jälgitakse.

Euroopa Kohus uurib seejärel, kas kõnesolevate põhiõiguste selline riive on õigustatud.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta direktiiv 2006/24/EÜ, mis käsitleb üldkasutatavate elektrooniliste sideteenuste või üldkasutatavate sidevõrkude pakkujate tegevusega kaasnevate või nende töödeldud andmete säilitamist ja millega muudetakse direktiivi 2002/58/EÜ (ELT L 105, lk 54).

² Arvestades seda, et Euroopa Kohus ei ole oma otsust ajaliselt piiranud, jõustub kehtetuse tuvastamine direktiivi jõustumise kuupäevast.

Euroopa Kohus tõdeb, et direktiiviga nõutav **andmete säilitamine ei riiva põhiõiguse eraelu austamisele ja põhiõiguse isikuandmete kaitsele olemuslikku sisu**. Direktiiv ei luba tutvuda elektroonilise sideseansi sisuga ning sätestab, et sideteenuste või sidevõrkude pakkujad peavad kinni pidama teatavatest andmekaitse ja andmeturbe põhimõtetest.

Andmete säilitamine, et neid oleks võimalik edastada pädevatele siseriiklikele asutustele, **aitab saavutada üldise huvi eesmärki – võidelda raskete kuritegude vastu ning lõppkokkuvõttes tagada avalikku julgeolekut**.

Kuid Euroopa Kohus leiab, et andmete säilitamist käsitleva direktiivi vastuvõtmisega on liidu seadusandja ületanud piire, mida nõuab proportsionaalsuse põhimõtte järgimine.

Selle kohta märgib Euroopa Kohus, et võttes arvesse ühelt poolt seda, kui oluline roll on isikuandmete kaitsel seoses põhiõigusega eraelu austamisele, ja teiselt poolt seda, kui ulatuslikult ja raskelt direktiiv seda õigust riivab, on liidu seadusandja kaalutusõigust vähendatud, mistõttu peab kontroll olema range.

Kuigi direktiivis sätestatud andmete säilitamist võib pidada direktiivi eesmärkide saavutamiseks sobivaks, **riivab direktiiv neid põhiõigusi ulatuslikult ja väga raskelt ning see riive ei ole piisavalt piiritletud tagamaks, et riive piirdub tõepoolest vaid vältimatult vajalikuga**.

Esiteks hõlmab direktiiv üldistatult kõiki isikuid, elektroonilise side vahendeid ja liiklusandmeid, ilma et raskete kuritegude vastu võitlemise eesmärki arvestades oleks ette nähtud **mingit eristamist, piirangut või erandit**.

Teiseks ei näe direktiiv ette ühtegi objektiivset kriteeriumi, mis võimaldaks tagada, et pädevatel siseriiklikel asutustel on **andmetele juurdepääs** ja nad saavad neid kasutada üksnes selliste kuritegude ennetamise, avastamise või kohtus menetlemise eesmärgil, mida võib põhiõiguste riive ulatust ja raskust arvestades pidada piisavalt rasketeks kuritegudeks, et õigustada sellist riivet. Vastupidi – direktiiv piirdub üldise viitega „rasketele kuritegudele”, mille määratleb iga liikmesriik oma siseriiklikus õiguses. Pealegi ei näe direktiiv ette sisulisi ja menetluslikke tingimusi, mille korral võivad pädevad siseriiklikud asutused andmetega tutvuda ja neid hiljem kasutada. Muu hulgas ei eelda andmetega tutvumine kohtu või sõltumatu haldusüksuse eelkontrolli.

Kolmandaks sätestab direktiiv andmete **säilitamisajaks** vähemalt kuus kuud, tegemata andmeliikidel vahet selle järgi, milliseid isikuid andmed puudutavad või kui kasulikud võivad andmed taotletava eesmärgi seisukohalt olla. Andmete säilitamise miinimumaeg on kuus kuud ja maksimumaeg 24 kuud, kuid direktiivis ei ole täpsustatud objektiivseid kriteeriume, mille alusel tuleks määrata andmete säilitamise aeg, et tagada selle piirdumine vältimatult vajalikuga.

Euroopa Kohus tõdeb, et direktiiv ei näe ette piisavaid garantiisid, mis võimaldaksid tagada andmete tõhusa kaitsmise **kuritarvituste ohu** eest ning ebaseadusliku juurdepääsu ja kasutamise eest. Muu hulgas märgib Euroopa Kohus, et direktiiv lubab teenuseosutajatel võtta turvaseme kindlaksmääramisel arvesse majanduslikke kaalutlusi (eelkõige seoses turvameetmete rakendamise kuludega) ega taga andmete pöördumatut hävitamist pärast säilitamisaja lõppu.

Euroopa Kohus kritiseerib veel seda, et direktiiv **ei nõua andmete säilitamist liidu territooriumil**. Järelikult ei taga direktiiv täiel määral seda, et andmekaitse ja andmeturbega seotud nõuete täitmist kontrolliks sõltumatu asutus, nagu on ette nähtud hartas. Niisugune liidu õiguse alusel toimuv kontroll on oluline tegur üksikisikute kaitsmisel seoses isikuandmete töötlemisega.

MEELDETULETUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda siseriiklikku kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on siseriikliku kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teistele siseriiklikele kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Otsuse [terviktekst](#) on CURIA veebileheküljel alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Gitte Stadler, ☎ (+352) 4303 3127

Pildid kohtuotsuse kuulutamisest on kättesaadavad veebileheküljel [Europe by Satellite](#), ☎ (+32) 2 2964106